

ТИНМАЙДИ ҚҮНҒИРОҚ

[Тошкент вилоят ИИБ навбатчилик қисми маълумотларига бир назар]

● БЕКОВОД шаҳар ИИБ жиноят қидирув бўлини маси ходимлари милиция капитани Б. Матмусаев, милиция лейтенанти У. Бекжонов, терговчи милиция капитани О. Нурматов, ҳайдовчи милиционер милиция сержанти Р. Хидиралиевлар собиқ хотинини ўлдириб қочиб юрган В. Задорнийни қўлга олдилар. Қотиллик сабаблари тергов давомида аниқланади, албатта.

● ОҲАНГАРОН тумани ИИБ бошлиғи ўринбосари И. Ҳасанов, милиция лейтенантлари М. Болтабоев, А. Товбаев, Р. Мираҳмедовлар, бўлим навбатчиси милиция майори К. Собиров фаоллигида 19 январь кунни 5-махсус кўчма колоннада содир этилган ўғирлик очилди.

● ШУ ТУМАННИНГ Эйвалек қурилиш буюмлари ва бетон қурилмалари комбинати ишчиси С. Абдиевнинг хонадонида болаларнинг ўйинқароқлигидан ўт чиқиб, анча моддий зарар етди. Хайриятки, ёнгиндан сақлаш бўлини маси ходими катта инспектор В. Крапивин ва участка милиция инспектори Н. Эсонқуловлар тезда етиб келиб, болалар ҳаётини сақлаб қолишга улгурдилар.

● УРТА ЧИРЧИҚ туманидаги мактаблараро ўқув-ишлаб чиқариш комбинати ишчиси 50 ёшли А. Қўйбозоров «Жигули» шахсий автомашинасида йўлга чиқаркан, албатта бахтсиз ҳодисани кўз олдига келтирмаганди. Тошкент-Олмалиқ йўлининг 25-километрга етганда паррандачилик фабрикасининг ҳайдовчиси Р. Эгамбердиев бошқариб бораётган «КАМАЗ» автомашинасига бориб урилди ва шу жойдаёқ ҳалок бўлди. Фалокат юз берган жойга етиб келган ДАН бошлиғи У. Усмонов, йўл-патрул хизмати инспектори Р. Шерматов, терговчи Т. Шоназаров воқеа сабабларини аниқлашмоқда.

● ЧИНОЗ туманидаги К. Цеткина номли мактаб ўқувчиси Барно 24 январь кунни эрталаб уйдан чиқиб кетганича қайтиб келмаганидан ташвишга тушган ота-она ИИБга мурожаат қилишди. Э. Абудадзе раҳбарлик қилган қидирув гуруҳи уч кун ўтгач, қизни Янгийўл балогатта етмаганлар қабулхона-тақсимхонасидан соғ-саломат топди.

Вилоят ички ишлар бошқармаси навбатчилик қисмида қўнғироқ овози тинмайди. Осойишталик посбонлари яна ёрдамга шошилади.

М. МИРСОВУРОВ,
ички хизмат майори.

МАЪРАКА ТАРАДДУДИ

Буюк ўзбек мутафаккири ва шоири Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги арафасида Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасида бу маъракага қандай тайёргарлик кўриляётганлиги батафсил муҳокама қилинди.

Мажлисида Ўзбекистон вазирликлари ва идораларининг, ижодий уюшмаларининг раҳбарлари, фан ва маданият арбоблари қатнашдилар. Учрашувни республика Президенти И. А. Каримов олиб борди.

Мажлисдан сўнг шу ерда ташкил этилган кўргазма кўздан кечирилди. Кўргазмага шонли сана шарафига турли корхоналар ишлаб чиқарган маҳсулотлар қўйилган эди. Улар орасида бадий буюмлар фабрикасида тайёрланган ажойиб сўзаналар, Тошкент чинни заводи ишлаб чиқарган чинни буюмлар туркуми, кўн-атторчилик ва спорт буюмлари ишлаб чиқариш бирлашмасининг халталари бор эди. Шу ердаги столларга Алишер Навоий номидаги кўчани таъмирлаш ва ободонлаштиришга оид эълон қилинган мусобақага тақдим этилган лойиҳалар ҳам қўйилган. Бу лойиҳаларни олтига ижодий гуруҳ тақдим этган, уларнинг ҳар бири Тошкентнинг асосий кўчаларидан бирини қандай кўраётганлигини лойиҳада акс эттирган. Чизмалар қўйилган стендларда буюк шоир номи билан аталувчи ягона мажмуани яратишга доир бир қанча таклифлар акс этган. Бу ерда яқинлашиб келаётган маърака муносабати билан чиқарилган китоблар ва плакатлар ҳам бор.

Мажлисида республика маърака комиссияси

аъзоларининг, амалий тадбирлар ўтказишга ҳозирлик кўриляётган Самарқанд ҳамда Хоразм вилоятидаги Хонқа ноҳияси вакиллари-нинг ахборотлари тинланди. Шонли санага кўпгина яхши ва керакли ишлар қилинганлиги, аини вақтда маъракага тайёргарлик кўришда кўп ишлар чўзилиб кетганлиги таъкидланди. Жумладан, бу гап Навоий кўчасидаги шеърят боғини таъмирлашга, шоир ҳайкали ўрнатиладиган жойни танлашга, ёдгорлик обидаси устидаги ишларни бошлаб юборишга таллуқлидир.

Ўзбекистон пойтахтида Навоий боғини бунёд этиш, унинг номи билан аталувчи гуманитар лицей очиб, Тошкентдаги адабиёт музейига давлат музейи мақомини бериш таклиф қилинди. Навоий номли Ўзбекистон ССР Катта театридаги ва Навоий номли давлат кутубхонасидаги аҳвол ҳам муҳокама этилди. Маърака, дейилди мажлисида, миллий маданиятнинг қайта тикланишига, турли миллат кишиларини жипслаштиришга, маънавий соҳада юксалишга хизмат қилиши лозим. Маърака тантаналарини сентябрь ойида ўтказиш режалаштирилган. Шонли воқеани муносиб кутиб олиш учун ҳали кўп иш қилиш керак бўлади.

Мажлисида Ўзбекистон ССР вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосари Э. Самандаров, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби Ж. Ҳамидов сўзга чиқдилар.

(ЎзТАГ).

БИЛИМ ЮРТИДА УЧРАШУВ

Яқинда Андижон шаҳридаги Ю. А. Гагарин номли 1-ўрта хуна-техника билим юртида ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилувчи ташкилотлар вакиллари билан учрашув ўтказилди.

Шаҳар ИИБ балогатта етмаганлар билан ишлаш инспекцияси бошлиғи, милиция майори Муҳаммадjon Мамажонов, вилоят халқ суди ходимаси, иккинчи даражали ҳуқуқшунос Фотима Шомуродова ва бошқалар ўқувчиларни қизиқтирган саволларга жавоб бердилар.

Э. ОЛИМОВ.

ОР-НОМУС МАЖМУАСИ

Омск олий милиция мактабидан бир гуруҳ олимлар офицернинг ор-номус мажмуасини тузишга киришдилар.

Бу ташаббус маънавий-ахлоқий кадрларга асосланган ҳолда иш кўрадиган офицерлик ор-номус судини Россияда тиклашга қаратилган.

(«Известия»дан)

Соқов телефонларнинг оғзи маҳкам эгалари

Ушбу суратларга назар ташласангиз, фикрингиздан қўймайсиз. Зарурат юзасидан ўзини телефон ҳужрасига уриб, мажруҳ аппаратларга дуч келмаган кимса борми-кан?

Метронинг Фафур Фулом бекатидаги телефонларнинг ҳолига маймунлар йиғлайди. Бирортасида гаплашиш дастаси йўқ. «Ганга» дўкони яқинидаги бекатга ўрнатилган телефон ҳужрасига киргандан кўра кирмаган афзал. Беҳудага дил хуфтон бўлади.

Яраланган телефонлар тақдири билан қизиқиб, Ҳамза туманлараро алоқа тармоқлари бошлиғи ўринбосари Тоҳир Шарипов билан суҳбатлашдим.

— Бир дона телефон аппаратурини қайтадан тиклаш учун ойига 3-4 марта пул сарфлаймиз. Бу тахминан 40 сўмни ташкил этади. Ҳолбуки, бир телефон аппаратидан ҳар ойда атиги 22 сўм пул тушади.

Бир туман миқёсида ойига телефон ўрнатиш ва қайта сошлаш учун сарфланаётган ҳаражатлар билан қизиқиб берилган саволимиз жавобсиз қолди. Бундай муҳим «давлат сири»ни билишдан олдин махсус хат ёзилиши керак экан!

Тоҳир ака авайлаб-асраган «сири»ни тағига етиш мақсадида гунг телефонларнинг шаҳар миқёсидаги эгалари ҳузурига отландим. Шаҳар телефон тармоқлари ва радиоллаштириш ишлаб чиқариш бирлашмасининг бошлиғи Пўлат Умаров қабулхонасидаги қўнғироқдай ясанган котиба мақсадимдан хабардор бўлгач, паст-

ки қаватдаги бошлиқ ўринбосари А. Губановга учрашишим кераклигини билдирди. Ўринбосарни кута-кута тоқатим тоқ бўлиб, яна юқорига кўтарилдим.

Котиба киздан бошлиқ ҳузурига кириб муҳарририят вакили келганлигини айтишни илтимос қилдим.

— Навбатингиз келса бошлиққа учрайсиз, кутинг, — деб дағал жавоб берди у.

Наилож. Бу ерда ҳам мунтазирлик билан учрашувга ҳозирлик кўра бошладим. Ни-

ҳоят бошлиқ чиқиб қабулни пастда ўтказамиз деб, одамларни ўзи орқасидан эргаштира бошлади. Йўл-йўлакай бу ерга келишимнинг сабабини айтдим.

— Сиз рўзномадан бўлсангиз, махсус запрос олиб келинг, — деди бошлиқ.

Тарвузим қўлтигимдан тушиб, мудофаа вазирлиги тасарруфига негадир кирмай қолган «махфий» ташкилотни тарк этдим.

Йўлда ҳозиргина бўлиб ўтган суҳбат сира хаёлимдан чиқмасди. Телефон хўжалиги

давога муҳтож пайтида жар солиш ўрнига уни яширишга уринишнинг сабабини тушунмадим. Ҳар бир муҳбир, ҳар бир қаламқашда дахлсиз сирга чанг солаётган кишини кўраётган раҳбарлар бугун ташқарида қайта қўриш ва ошкоралик эканини билишади-ку. Билишади, лекин соқов телефонлари каби оғзини маҳкам қилишади. Кошкийд, суяксиз тилни зўрлаб жилволлаш билан ишлар юришиб кетса...

Ҳабибулла ШОДИЕВ.
Суратларни муаллиф олган.

ТЕКИН ЛУҚМА ТОМОҚ ТЕШАР

«... Нима бало, мени танмайсизми? Оржоникидзе туманидаги «Вихрь» ширкати ходимини-я?»
 Ҳа, майли, ундай бўлса танишиб қўйлик: каминанинг исми-шарифлари Замон Каримжонов. Эсладим дейсизми? Ҳа, танийсиз, танийсиз. Сирғали туманидаги биринчи маҳалланинг 18-уйида истиқомат қиламиз, шундай.
 Хўш-ш, энди муддаога ўтайлик. Сизга битта гап айтаман. Амал қилсангиз, у дунё-бу дунё кам бўлмайсиз, иним.
 Чуқурроқ ўйлаб кўринг, халқимиз жуда доно. Ҳар мақоли олтинга тенг, а, лаббай? Яшанг, шундоқ. Мана олайлик, иш билгунча гап бил, дейишади. Нима, бу нақл аксинча айтилармиди? Ҳе-ҳе, ҳа энди, укам, биз ҳам халқнинг бир томчисимиз, турмуш тажрибаларимиз асосида ижодий ёндошиб, мақолни озгина ўзгартирсак, нима қипти? Шунга ҳам ота гўри қозихонами? Хуллас, ана шу мақол мен учун шиорга айланган, илгимга тук чиқмасданоқ қўлоғимга қўроғишдай қўйиб олганман. Шундай. Кўриб турибсиз, ҳеч кимдан кам жойим йўқ. Уй, машина, бола-чақа — ҳаммасидан бор.
 Бир лақмадан бола-чақанг

кўпми, деб сўрашса, бола кўп, лекин чақанинг мазаси йўқроқ, деб жавоб берган экан. Худога шукур, бизда унис ҳам бор, буниси ҳам.
 Маълумотингиз қанақа, дейсизми? Вей, маълумотни сўраб нима қиласиз? Маълумотим ўрта бўлса ҳам, ҳар қандай профессор-профессордан яхши топаман. Яна мақтаняпти, деб ўйламанг, пул — белнинг қуввати, укам, дафтарчангизга ёзиб олинг, эсдан чиқиб қолиши мумкин. Бу «институт», «диплом» деганлари ялтироқ тушунча, холос.
 Яқинда бир иш қилдим, денг. Сирғалидаги 30-дўкон бор-у, ҳа, яшанг, озиқ-овқат савдоси идорасига қарайди, шу дўконнинг сотувчиси Мирмаҳмуд ҳақиқий ўғил болада. Отнинг калласидай юраги бор. Пулнинг ҳидини билса бўлди, ҳеч нарсадан тап тортмайди. Нима, ҳа, биласиз, Мирмаҳмуд Абдурахмонов дегани ўша.
 Ҳадеб гапни бўлаверманг, ука, бунақа қимматбаҳо гапларни мендан бошқа валломати ҳам сизга айтмайди. Ҳадеб савол бераверсангиз, одам чалқошиб кетади.
 Қисқаси шу йигитга нақд 1 минг 224 сўм санаб бердим. 18 қути сариёғни машинамга ортдим. Бизнинг «тойчоқ»ни кўргансиз-а,

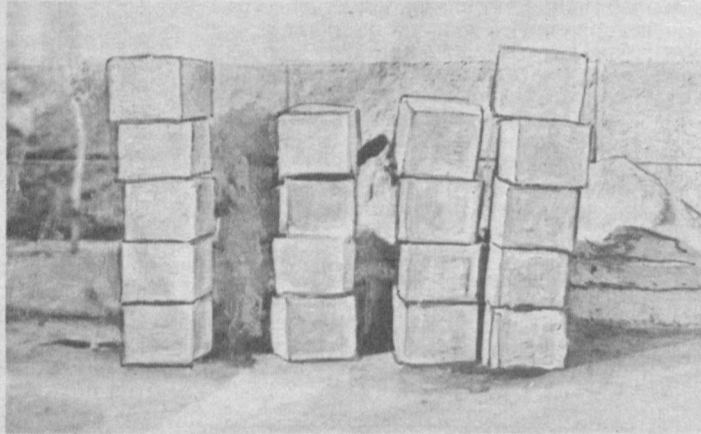
А 81-87 ТН рақамли «Москвич», ҳув, ана, ойнадан қарасангиз кўринади.
 Хўш-ўш, боя айтдим сизга, иш билгунча гап бил, деганлар. Мен ишни ҳам билман, гапни ҳам. Хуллас, Мирмаҳмуд билан «енгичида» келишдик.
 Ҳозирги замонда анқонинг уруғи бўлиб кетган бу сариёғни қанақа бўлишини эслайсизми ўзи? Зудлик билан гум қилмасангиз, ё эрийди, ё сасиб кетади. Ё омад, деб 12 январь куни машинамини Чимкент вилоятига қараб ҳайдадим. Ўша вилоятда Ленинск деган туман бор. Сариёғни кўришса, тўтиёдек кўзларига суришади. Кило-«беш»дан кетганда ҳам, ўзимга 576 сўм қолади. Машинада кетаяпман-у, лекин кўз олдимдан «беш сўмлик»лар чирпирак бўлиб ўтаётди! 576 сўм! Бу менинг бир кунлик топишим. Сочи оқарган ёки тўкилиб кетган, бурнининг устига кўзойнак кўндирган «профессор»ингиз бу пулни топиш учун бир ой китоб варақлаши керак. Ҳе-ҳе-ҳе, дунёга бир марта келгандан кейин сал одамга ўхшаб яшаш ҳам керакда, а, лаббай?
 — Уф, мақсад зўр эди-ю...
 Соат 11 ларда Гишткўприкдаги ДАН постига яқинлашганим. Қизил шапка

кўйганлардан биттаси ола таёғини ўйнатиб рўпарамга чиқса бўлади. Юрагим «шув» этиб кетди. Сир бой бермай саломни қуюқ қилдим. Бутун маҳоратимни ишга солиб, ҳол-аҳвол сўрадим. Кейин танисам, йўл-патрул хизмати ходими, милиция кичик сержанти Нуриддин Исҳоқов деганлари шу экан. Юз тавалло қилдим, «қуруғидан» чўзмоқчи бўлдим, кўнмади, баттол. Этиб борган қайсар экан.
 Машинамда 31 сўм 37 тиин турадиган иккита қизлар костюми, бир дона аёллар кўрса чувиллаб юборадиган косметика, битта Хитойда ишлаб чиқарилган «женский» кўйлак ва бошқа майда-чуйдалар бор эди, ҳаммасини топиб олди.
 Хуллас, бу сафар қўлим ошга етганда, бурним қонади, ука. Бу ҳам бир кўргиликда. Мелиса деганлари жуда инсофсиз халқда, ўзи емайди, бировга ҳам едирмайди. Акт тузишган...
 Ҳозир тергов кетаяпти. Чиқмаган жондан умид, дейишади. Терговчига ҳам бирор нима ватда қилиб кўрсаммикан, нима дейсиз?
 А, бефойда, дедингизми? Текин луқма тешиб чиқади? Нафасингизни шамол учирсин. Одам деганининг лабдаҳани шунчалик совуқ бўладими? Суф сизга...»

Раҳмонали ҚОСИМОВ,
Сиддиқ СУЛАЙМОНОВ.

ТУНГИ ШАРПАЛАР

Соат миллари кечки 9 дан ошди. Ҳамма ёқни қоронғилик қоплади, самода на ой, на юлдузлар кўринади. Аҳён-аҳёнда уйига шошилаётган бир-икки йўловчини ҳисобга олмаганда ҳеч ким йўқ.
 — Юринг, идорага бир кўнғироқ қилайлик-чи, нима гап экан!— деди милиция катта лейтенанти Бахшулло Омонов ҳамроҳи милиция катта сержанти Салим Шодиевга.
 Икковлон Иби Сино кўчасида жойлашган индустриал техникуми томонга йўл олишди.
 Шу пайт кўчанинг нариги томонидан икки қўлида ҳам сумка кўтарганча югуриб ўтган йигит уларнинг эътиборини тортди.
 — Ие, бемаҳалда ит қувган соқовдай югураётган ким бўлди?
 Бахшулло Салимининг саволига жавобан бир нарса дейишга оғиз жуфтлади-ю, лекин улгурмади. Марказий кўпмолли дўкон томондан қўлларини силкитганча чопиб келётган қизларнинг овози уларни бир сония каловлантириб қўйди.
 — Ушланглр... Олиб қочди, ушланглр...
 Гап нимадалигини фаҳмлаган милиция ходимлари фурсатни бой бермай бояги йигит кетидан чопишди. Шунда Салимжоннинг спорт билан мунтазам шуғулланиб юриши қўл келди. У ва жиноятчи ўртасидаги масофа тобора қисқариб борарди. Қочиб қўтилишига кўзи етмади шекилли, жиноятчи фавқулодда сумкаларни ерга ташлаб, энгашди, этгининг кўнжиги қўл солди. Орқасидан этиб келган милиционер эса уни йиқилиб тушиди деб ўйлаб, елкасидан тутиб, ўрнидан тургазмокчи бўлди. Лекин шу сониянинг ўзиде сонига кетма-кет ўткир нарса санчилди, оғриқнинг зўридан:
 — Бахшулло ака, эҳтиёт бўлинг, пичоқ!— деб ингради.
 Бахшуллонинг кучли қўллари ўзига ташланган жиноятчининг пичоқ ушлаган қўлини омбурдек қисди. Шу пайт нимадир қарсиллади, кимдир ҳарсиллаб югуришда давом этди. Ҳамтовоғини қутқариш учун келган иккинчи жиноятчи милиция катта лейтенанти бошига калтак билан қаттиқ туширганди.
 Бахшуллонинг кўзидан ўт чақнаб кетди, бир лаҳза гангиб қолди. Фурсатдан фойдаланган қуролли жиноятчи эса бир силтаниб қўтилимоқчи бўлди. Бахшулло панжалари зирқираб оғришига ҳам қарамай унинг қўлини шундай қайирдики, доғланганча пичоқни ташлаб юборди. Уни камар билан боғлаган Бахшулло иккинчи йўлтўсар орқасидан шошилди, аммо у аллақачон «куён» бўлганди.
 Ниҳоят жабрланувчилар Бухоро индустриал техникуми учинчи курс талабалари Гулнора Машарипова ва Зулайхо Худойназаровалар этиб келишди. Милиционерлар жароҳатини боғлашди. Сўнгга ҳаммалари Файзулла Хўжаев тумани ИИБга йўл олишди.
 — Тошқовуздан келаётгандик, кеч қолдик,— деди қизлар бир-бирига гал бермай.— Таксидан тушиб, тўғри ётоқхонага бормоқчидик. Бирдан олдимизда пичоқ ушлаган иккита кўланка пайдо бўлди, пўлиса қилиб 375 сўм пулимиз ва сумкаларимизни олиб қочди.
 Эртаси куни иккинчи йўлтўсар ҳам қўлга олинди. 2533-автоклонна чилангари, Бухоро шаҳар Файзиобод кўчасида яшовчи 28 ёшли Уктам ва унинг 22 ёшли укаси Эркин Жумаевлар устидан жиноий иш қўзғатилди. Энди улар фуқароларга нисбатан қилган йўлтўсарликлари ҳамда милиция ходимларига тан жароҳати етказганлари учун жазо оладилар.
 Энг муҳими — талаба қизлар ҳеч қандай жабр кўришмади. Зикрилла НЕЪМАТОВ.

ҚОНУНЛАРИМИЗ ҲАЁТИЙ БЎЛСИН

Фуқароларнинг ташвишланганларича бор. Қонунбузарликларнинг турли кўринишлари, шу жумладан ўғирликлар ой сайин кўпайиб бораёпти. Хўш, бунинг сабаби нимада?
 ЎзССЖ ИИБ матбуот маркази ходими, милиция капитани Қодиржон Муҳаммаджонов Қарши шаҳар ички ишлар бўлими бошлигининг ўринбосари, милиция капитани Жуманазар Бегматов билан шу хусусда суҳбатлашди.
 — Жуманазар, яширишнинг ҳолати йўқ, ўғирлик шу даражада авж олиб кетаяптики, бундан халқимиз кўп жабр кўраёпти. Милиция шайнига билдирилаётган эътирозлар сабабини ҳам шундан излаш керакка ўхшайди...
 — Бунинг олдини олиш мумкинми-йўқми, деб сўрамоқчисиз, шекилли? Олдини олиш мумкин. Бунинг учун, менинг фикримча, ташқаридан «ташриф» буюраётган шахсларни рўйхатга олишни бутун жумҳуриятда чеклаш керак. Қолаверса, ўғирлик учун жавобгарликни янада кучайтириш лозим. Айтмоқчиманки, қонунларимиз кўнгилчан қозининг хўшмига ўхшайди. Жабрдийдалар манфаатини ҳимоя қилишга ожиз, жиноятчилар унчалик чўчимайдиган қонуннинг кимга кераги бор?
 — Яна шундай ҳоллар бўладими, суд жиноят дара-

жасига қараб ҳукм чиқаради, лекин маълум жиҳатлар ҳисобга олиниб, жазо муддати кечиктирилади.
 — Яшанг, энг муҳим муаммони эслатдингиз. Бунга мисоллар гиж-гиж. Айттайлик, бизнинг шаҳримизда 11 нафар шахсга берилган қамоқ муддати кечиктирилган. Орадан кўп ўтмай шулардан 4 нафари қайта жиноят содир этишга улгурди. 1974 йилда турилган Ринат Сулаймоновни олинг. Талончилик содир этгани учун икки йилга озодликдан маҳрум этилган. Жазони ўташ муддати ҳам суд томонидан икки йилга кечиктирилган.
 — Хўш-хўш!
 — Нима бўларди, яна икки марта ўғирликка қўл урди.
 — Унинг кейинги «иш»лари ҳам қайтадан судга юборилган бўлса керак?
 — Албатта.
 — Унда Ринат Сулаймоновга нисбатан энди қандай чора кўрилади?
 — Бу яна айланиб келиб суд ҳукмига боғлиқ. 1989 йил 4 августда чиқарилган қарорда ўғирлик, талончилик ва боқинчилик учун қаттиқ жазо қўлланилиши таъкидланган. Лекин, минг афсуски,

бизнинг Қарши шаҳар халқ судлари бу қарорни тан олишмаяпти чоғи.
 — Ўша қарор бўйича жиноятчи ёшидан қатъий назар қилмишига яраша жазосини олиши керак.
 — Бу нарса—фақат қозғода. Ҳатто бу масалани шаҳар фирқа кўмитасида ҳам кўриб чиққанмиз. Шаҳар халқ судининг раиси ҳам қатнашган ўша мажлисда. Бунинг вилоят рўзномаси ҳам кенг ёритган. Аммо, натижа биз кутгандай бўлмапти.
 Энди бояги айтган муаммага бурайлик суҳбатимизни. Четдан келаётганларни қабул қилишга қатъиян чек қўйиш даркор. Яъни паспорт режимини кучайтириш керак.
 Эътибор қилинг, 1989 йилда Ўзбекистон аҳолиси бошқа жумҳуриятлардан келаётганлар ҳисобига 59 минг кишига кўпайди. Бу битта туман аҳолисига тенг деган гап-ку. Ўша 59 минг киши ўз юртига сирмаган, ватанга муҳаббат деган тушунчалардан мутлақо узоқ кишилар. Уларнинг аксариятини гнёҳвандлар, ашаддий ичувчилар, жиноят содир этиб, қочиб юрган шахслар ташкил этади.

— Халқимизда яхши қиз маҳалладан ташқарига чиқмайди, деган гап бор. Айтганингиздай, ўша шахслар ўз юртида ҳам ҳамгани бездирган бўлсалар керак.
 — Тўппа-тўғри. Биз бунинг ўзимизча ҳисоблаб чиққанмиз. Назоратимизда турувчи гнёҳвандларнинг 50 фоиздан ортиги четдан келганлар. Энди буни қаранг. Ўтган йилнинг сўнги пайтларида ҳушёрхонага олиб келинган 2 мингдан зиёд шахсларнинг ярмидан кўпини ҳам улар ташкил этади.
 — Қисқаси жиноятчилигининг ўсишига ҳисса қўшишади.
 — Албатта. Мисол учун биз Қарши шаҳри миқёсида четдан келганларни рўйхатга олишни чекладик. Шу бонс, ишонч билан айтишим мумкин, жиноят содир этиш 100 тага, оғир жиноятларга қўл уриш 70 тага кўпайди.
 Қисқаси, энг аввало қонундан нопок одамлар жиддий ҳайиқини керак, иккинчидан, шаҳар бедарвоза бўлмаслиги шарт. Шундагина халқимиз осойишта яшайди, деб ўйлайман.
 — Суҳбатингиз учун раҳмат.

4 январь куни Нурота тумани томондан келаётган «ГАЗ—24» маркали машинани гумон билан тўхтаган йўл назорати инспекторлари милиция катта сержанти А. Исканов ва милиция сержанти Д. Рўзиевлар зийраклик кўрсатишди. Улар ҳайдовчи С.нинг ҳужжатларини тек-

ширишайтганда, унинг безовта ланаётганини пайқашди. Сир бой бермасликка ҳаракат қилаётган ҳайдовчининг уринишлари бекор кетди. Назоратчилар орқадаги ўриндининг тагидан ихлос билан

ўраб беркитилган бир килограмдан ортиқ нашани топиб олинди. Ҳозирги пайтда бу иш юзасидан тегишли чоралар кўрилмади.
 Утган йили Бухоро вилоятида 25 марта бундай ҳолат

га дуч келинди. Машиналарда олиб кетилаётган гнёҳвандлик модалари қўлга олиниб, 17 та жиноий иш қўзғатилди ва чора кўрилди.
 А. НОРҚУЛОВ,
милиция катта лейтенанти.

ТИНИМСИЗ жиринглаётган қўнғироқлар турли хил қўнғилсиз ҳодисалар, киноятлар ҳақида ана шу мўъжазгина хонага хабар етказди. Ором, ҳаловатни унутган ходимлар эса фавқулодда чоралар кўриш учун доимо шай турадилар.

Эркин Ҳабибуллаев ички ишлар органларида қарийиб ўн етти йилдан бери хизмат қилиб келмоқда. Бўлимда хизмат қилаётган ёш ходимлар учун унинг тажрибаси мисоли катта мактаб.

Навбатчилик бўлимида эса қўнғироқлар жиринглайверади...

СУРАТДА: (чапдан ўнгга) навбатчи ёрдамчиси милиция сержанти Боқижон Узоқов, Наманган шаҳар ижроия қўмитаси ИИБ оператив навбатчиси милиция майори Эркин Ҳабибуллаев, алоқачи милиция сержанти Сайфитдин Пулатовлар.

Боқижон ХОЛМИРЗАЕВ олган сурат.

Борис ВАСИЛЬЕВ

Фурдонанин қайтарилиши

(ҚИССА)

(Давоми. Боши аввалги сонларда)

— Сиз айтётган китоб, — қария гапни илиб кетди. — бизнинг қулларга қадар сақланиб қолган қўлзма китоблар ичида энг кўхнаси ҳисобланган «Остромир Евангелияси»нинг укаси. У 1057 йили Киевда Новгороднинг посадниги Остромир учун руҳоний Григорий томонидан кўчириб ёзилган. Тасаввур қилиб кўринг-а, тўғқиз юз йил бурун...

Қария ўзини бутунлай босиб олди. Кўпдан бери ҳеч ким, ҳатто ундан ҳунар ўрганган шоғирдлари ҳам қарияни назар-лисанд қилмасди. Мана бу қаттиққўл киши эса уни тинглаяпти, ҳатто қизиқиш билан қўлоқ солаётганга ўхшайди.

— Эҳ, тасаввур қилиб кўринг-а. «Остромир Евангелияси» жимжимадор сарлавҳалар, рангли суратлар билан безалгани ҳисобга олинса, биринчи китоб бўлишга унга йўл қайда. Унга бошқа, ундан ҳам қадимий китоблар замин тайёрлаган. Йилномалар-чи. Бу — халқ ҳаётидаги буюк тарихий воқеаларни йилма-йил ёзиб боришлар! Ахир, бу донишмандлик ҳазинаси-ку, тарихнинг ўзгинаси. «Игорь полки ҳақида сўз»ни-ю, тилга олмас ҳам бўлаверади, у ўтмишнинг дурдонаси. Аммо у атиги бир нусхада сақланиб қолганда. Мабодо Мусин-Пушкин топмаганда эди, ном-нишонсиз йўқоларди. Қадимий асарнинг қанчаси исиз-ғойиб бўлмади. О, худойим-ей. Мана шу қўлларимда, — қария титраётган сержантнинг қафтани Смоляниновга кўрсатди, — шам томган, муқоваси ва саҳифаларида олов изи қолган қанча китобларни ушламадим. Ёнгиндан омон чиққан китоб-

лар нимага дучор бўлишдан хабарингиз борми? Ёмон сақлангани туфайли улар нобуд бўлади, ертўлаларда нам тортиб чириydi, сичқон ва чивинлар учун емишга айланади. Талай қимматбаҳо китоблар талон-тарож қилинган. Айниқса, мўғул-татарлар босқини пайтади Ботухон ваҳшийлари асрлар давомида йиғилган бебаҳо китоб тўпламларини қулга айлантиришди.

Смолянинов соатига қараб қўйди. Суҳбат икки соатдан бери давом этарди-ю, асосий мақсадга ҳали ўтишолмади. Соат олтига уни бошқарма бошлиғи ҳузурига йўқлатган.

Ревзин полковник безовта-ланганини сездди.

— Тушуниб турибман, — деди у шоша-пиша. — кўп вақтингизни олялман. Ҳозир тугаллаяпман. Гап бундай. XV асрда Кирилл ҳарфида славян китобларини чоп этишга киришилган. Безалишдан қўлзмага ўхшайдиган биринчи славян инкунабуллари — «бешкидаги китоблари» Швайкольт Феолнинг Краковдаги босмахонасида чиқарилган. Уша Феоль томонидан нашр этилган инкунабул гуруҳи 1491 йилга тааллуқли 4 та диний маросим китобларидан ва санаси кўрсатилмаган «Триоди постной», «Триоди цветной»дан иборат бўлган. Баъзи адабий манбаларга қараганда, 1491 йили «Псалтирь» ҳам чоп этилган. Бу китоб ҳозирга қадар топилмаган. Хуллас, ўша киши жавондан олган китоб 1491 йилги «Псалтирь»нинг ўзгинасида бошқа нарса эмас.

— Адашмадингизми? — Смолянинов чинакамини ажабланиб, одатига хилоф равишга бунни ҳозир яшириб ҳам ўтирмади. Суҳбат жиддий тус олди. У дастлаб кекса касалманд одам ҳаёлининг маҳсули деб ҳисоблаган воқеа ҳаётини далиллар билан бойиб, тобора аниқлашиб борарди. — Григорий Иосифович, у ўша нодир китоб эканлигига ишончингиз комилми?

— Албатта, ишончим комил, акс ҳолда бу ерга келиб ўтирмадим. Мутахассислар Феоль нашрларининг ўзига хос томонларидан хабардор. Ҳарфнинг шакли славян қўлзмалари хатига жуда ўхшаш, айрим харфларнинг ёзилиши бошқа нашр харфларидан кескин фарқланади, икки хил бўёқда босилган. Фикримга қўшилмасиз, бу ерда адашш ниҳоятда қийин.

(давоми бор)

ИЧИЛМАЙ ҚОЛГАН ШАРОБ

Қиш оқшоми ҳар кунгидек тез тушди. «Гунча» кинотеатри биноси ёнида тўпланган йигирмадан зиёд серзарда ёшлар баҳслашиб, жанжал ҳиди анқиб турган пайтда соат 23 дан ошиб қолган эди. Шу онда хизматини тугатиб, патрул автомашинасида бўлимга қайтиб келаётган милиция кичик лейтенанти Ориф Жалилов билан кичик сержант Абдурахим Қўчқоровлар тўпланган ёшлардан тарқалишни талаб қилишди.

Кутилмаганда ўзини жаҳл ихтиёрига топширган йигитлардан бири тўпланганлар орасидан отилиб чиқиб, Абдурахимга ташланди ва қўлидаги ўтқир пичоғини унинг чап биқинига санчди. Шу заҳоти ўзини зулмат қўйнига уриб, жуфтанин ростлаб қолди. Ориф унинг изидан тушиб, тўппончасидан ўқ узди. Афсуски, киноятчи ғойиб бўлишга улгурди...

Қонга беланган Абдурахим кўз ўнгиде падали бузруквори, меҳрибон онаси, ака-укалари, яқиндагина бир ёстиққа умид билан бош қўйган рафиқаси сиймолари пайдо бўлиб, уларга аталган энг азиз сўзни айтишга талпинди, оғриқ ғолиб келиб, ҳушини йўқотди...

1-шаҳар шифохонасининг навбатчи жарроҳи билан ҳамширалари учун бу операция жуда мушкул кечди. Беш соат давом этган операциядан сўнг Абдурахимнинг ҳаёти хавфдан ҳоли

бўлди. Воқеа юз берган жойга қайтсак. Тўпланишган, баҳслашиб туришган ёшлар ким бўлдикини?

Ҳа, шу оқшом 27-марказга жойлашган «Гулбод» емакхонасида никоҳ тўй бўлган. Тўйда икки ёшга бахт тилаб, оиласига тинч-тотувлик истаб, табрик сўзлари айтилган. Лекин суриштирув чоғида улардан ҳеч ким тўйда бўлганлигини, тўядан отилиб чиқиб, Абдурахимга пичоқ урган кимсани таниш-лигини айтмади.

Октябрь туман ички ишлар бўлимининг жиноят қидирув бўлими бошлиғининг ўринбосари, милиция майори Интиқ Серикбоев билан оператив ходим, милиция лейтенанти Абдусамад Мардиев тунни кунга улаб, жиноятчининг шахсини тезда аниқлашди. У 1951 йилда туғилган Раҳимжон Очилов бўлиб чиқди. Ҳайдовчи Р. Очилов муқаддам халқ суди томонидан қаллобликда айбланиб, 1 йилга озодликдан маҳрум этилган.

У жиноят содир этиб, қоронғи кўчада қочган пайтда, тўппончадан отилган ўқ ўнг оёғидан яраллаганди. Шу сабаб 1-юқумли касалликлар шифохонаси ҳамшираси Дилором Толипова уйининг тўрида ётарди. Тагида тўрт қават кўрпача, устида крахмалланган чойшаб, бошида учта туя жунидан тайёрланган ёстиқ. Богланган ўнг оёғи остида иккита ёстиқ,

ёнидаги стол устида эса турли ноёб дорилар, чойнакда ҳинд чойи. Хона жиҳозлари унинг кайфиятига мослашган бўлиб, рангли телевизор, файзли дастурхон, унда ёқимли таомлару бўйни узун шишаларда оқидан ҳам, қизилидан ҳам қўйилган эди. Дилоромхон ва унинг дугоналари Раҳимжоннинг ёнида гиргиттон эдилар...

Гипократ қасамини ичган шифокор жиноятчи қуролдан ярадор бўлганини билла туриб, бурчига хиёнат қилган ҳолда уни яширинча даволай бошлаган.

— Раҳимжон ака, кайфиятингизни ҳуш қилинг, мана олиб юборинг, оёғингиз оғриғи босилади, ғам-ғуссадан холи бўласиз, мазза қилиб ухлайсиз, — деб Дилоромхон гардишига тилла суви юргизилган пиёлада шаробдан узатиб турган пайтда хонага кириб келган оператив ходимлар улар оромини буздилар.

Жиноятчи қўлга туширилиб, уни расмий даволаш учун касалхонага ётқизилди. Октябрь туман прокуратураси жинойи иш қўзғатиб, тергов ҳаракатлари олиб бормоқда.

Абдурахим эса оғир операциядан сўнг уч кун деганда ўзига келди. Унинг соғлигини тиклаш учун сафдошлари қон беришди. Ҳолдан хабардор бўлиб туришди.

Абдурашид ШОДИЕВ, милиция майори.

КИЧИК УЛОВНИНГ КАТТА ЮКИ

Ярим кечада соқчилик бўлимининг марказлаштирилган кўриқлаш пункти бошлиғи, милиция капитани Т. Аҳмедов ва навбатчи инспектор, мили-

ция кичик лейтенанти Т. Турғуновлар эйтиборини велосипедга анчагина юк ортиб олган одам тортиди.

Тинчлик посбонлари текши-

риб кўришса, Қувасой шаҳрида истиқомат қилувчи М. ўзи электр-газ пайвандчи бўлиб ишлайдиган цемент комбина-тидан 982 сўм турадиган техника мовутини ўғирлаб келатган экан. **Р. ҲАСАНОВА.**

ҲАМҚОРЛИК САМАРАСИ

Утган йилнинг бошларида Хартум, Харабек, Отчоплар қишлоқлари аҳолиси ғоят саросимада қолишди. Нега деганда давлат ва жамоат мулкни талон-тарож қилиш ниҳоятда кучайиб кетганди. «Фалончининг уйини тунда ўғри урибди» ёки «фалончининг боқувдаги мол-қўйини кимдир ўғирлаб кетибди» деган миш-мишлар одамлар ҳаловатини кетма-кет йўққа чиқарарди. Энг ёмони ўша жиноятчиларнинг биронтаси ҳам қўлга тушмасди.

Апрель ойига келиб, Андижон тумани ИИБ раҳбарлари бу ҳақда жиддий бош қотиришларига тўғри келди. Ахлоқ тузатиш-меҳнат колонияси ходими, ички хизмат катта лейтенанти Мадаминжон Бойсоновнинг жиноят қидирув бў-

лимасига ўтиш ҳақидаги ари-заси қондирилди ва у юқоридаги оғир участкага юборилди.

Мадаминжон асли Харабек қишлоғидан, бу ҳудудни яхши билади. Шу боис у ишни Хартум қишлоқ кенгаши раиси, хўжаликлар раҳбарлари билан суҳбатлашишдан бошлади. Унинг фикрича, жамоатчиликни жиноятчиликка қарши кўтариш — биринчи галдаги вазифа. Шу ҳудудга бириктирилган участка вакиллари ёрдамида халқ кўнғилли дружиначилари навбатчилиги жорий қилинди. Айниқса тунлари автотранспорт воситалари ҳаракатини назорат қилиш кучайтирилди.

Жамоат вакиллари иштиро-

кида кечаларни уйқусиз ўтказишлар ўз натижаларини бера бошлади. Дастлабки ҳафтадаёқ машинада икки бош сизирни ўғирлаб кетаётган жиноятчилар гуруҳи қўлга олинди. Тергов жараёнида мазкур гуруҳ Андижон, Комсомолобод туманларидан 7 марта қорамол ўғирлагани маълум бўлди. Ана шу гуруҳ орасида авваллари ўғирлиги учун икки марта судланган, ҳеч қаерда ишламайдиган андижонлик К. Тураев бор эди.

Дастлабки муваффақият туртки бўлди-ю, М. Бойсонов муаммони буткул ечиш йўллари ҳақида ўйлай бошлади. Ниҳоят у хўжаликлар раҳбарларига участка вакиллари ва

патрул-пост хизмати милиционерларини хўжаликлар ҳисобига ўтказиш, ана шу гуруҳга бирорта транспорт воситасини мунтазам бириктириб қўйиш масаласида мурожаат қилди. Унинг бу фикри тўла-тўқис маъқулланди. Ҳозир «Москва», Карл Маркс ва Т. Мирзаев номли давлат хўжаликлари ҳудудида участка вакиллари милиция майори Х. Фозилов, милиция катта лейтенантлари И. Ҳошимов, Н. Алимов, Г. Усмонов, Ҳ. Мирзаев, милиция сержанти Р. Аҳоровлар сидқидилдан хизмат қилишмоқда. Уларга алоҳида «РАФ» белгили машина ажратилган. Яратиб берилган шарт-шаро-

итлар мўлжалдаги самарани қўлга киритишга асос бўлапти. Яқинда 1965 йилда Андижон шаҳрида туғилган К. Халилов ўзининг икки нафар гумаштаси билан тил бириктириб, Хартум қишлоғи амбулаториясидан рангли телевизор ўғирлаганди. Милиция ходимлари уларнинг кирдикорларини тез фурсатда фоз этдилар.

Хуллас милиция капитани М. Бойсонов раҳбарлигидаги (ўтган йилги совет милицияси байрами арафасида унга навбатдаги унвон берилган) тинчлик посбонлари Хартум қишлоқ кенгаши ҳудудида бир мунча осойишталик ўрнатишга эришдилар.

Р. ОТАХОНОВ, Андижон вилояти ИИБ матбуот гуруҳи ходими, ички хизмат майори.

«БИР СОАТЛИК АДОЛАТ ОЛТМИШ

ЙИЛЛИК ИБОДАТДАН АФЗАЛ»

АФЗАЛ

Кеча бадмаст ўлғанимдин инфюлим бордур,
Майни эмди оғзима олмас хаёлим бордур.
Улки дер, май ич уятдин билмағай ўз ҳолини,
Билсаким базм аҳли оллинда не ҳолим бордур.
Демаким май дафъ этар, гар етса ҳар дам юз малол
Ким, ичарда ани ҳар дам юз малолим бордур.
Ер тавбам билса гарчи май берур, бермай мажол.
Елбориб узр айтқумдур, то мажолим бордур.
Риндлар тавбамни синдирмоққа бу тақриб эмас,
Боде нафийдинки, ҳар дам қилу қолим бордур.
Зухду истиғному яхши, йўқса исёну ниёз,
Шаҳр шайхидин бу янглиғ бир саволим бордур.
Эй Навоий, мен худ эттим тавба, лекин, неткамен
Ким, ажаб майхораи безъидолим бордур.

ҚИТЪАЛАР

Ҳар кишиким топса даврон ичра жоҳу эътибор
Ким, анинг зотига бедоду ситам бўлғай қилғи.
Яхшилик гар қилмаса, бори ёмонлик қилмаса
Ким, ёмонлик қилмаса, қилганча бордур яхшилик.

Довари жам қадри Султон Аҳмад улким, мулкдин
Ҳар қаён шоҳ айласа азм, улдурур қойим мақом.
Чун сибсат бирла кўп тўкти ҳароми қонини,
Иҳтисоб айлаб тўкар бу лаҳза кўп қонин ҳаром.

ФАРДЛАР

Эл ичра, эй ҳасуд, сени қилди ҳақ залил
Ким, ноҳақ элга зидсену ҳақ молиға бахил.

Аблаҳ ани билки, оламдин бақо қилғай тамаъ,
Аҳмоқ улким, олам аҳлидин вафо қилғай тамаъ.

Жаҳон арусч учун, эйки, асру толпиндинг,
Қачон анинг бошидин кечтинг, ул замон тиндинг.

Киши айбинг деса, дам урмағилким, ул эрур кўзгу,
Чу кўзгу тийра бўлди, ўзга айбинг зоҳир айларму.

Қотиқ кўнглунгдин оқти халқ ёши,
Ким, ёмгур боисидур жода тоши.

Буюк бобомиз ҳазрати Навоий ҳақида гап кетганда бе-назир адиб ва мумтоз адабиётшунос Мақсуд Шайхзода айтган қуйидаги сўзлар бот-бот ёдимга тушади: «...замонларнинг ўтмиш манзилларида, асрларнинг ўрта йўлида ғарибона турган бир шоирни тасаввур қилингки, кун ва йил сайни у билан бизнинг ўртамандаги масофа ортса-да, унинг чехраси авлодлар кўзида янада яқинроқ намоён бўлмоқда. Бу зоти шариф шеърят, нафосат, ақлу фаросат ва одам-парварликнинг ҳаммаша тирик пири, нази аҳлининг устоди, эрк ва бахталаб оддий кишиларнинг ишончли шайхи Алишер Навоийдир».

Чиндан ҳам Алишер Навоий сиймосида биз буюк шоир ва мутафаккирни, аини чоғда «Бир соатлик адолат олтмиш йиллик ибодатдан афзал» деган сўзларни ўзига шиор деб билган ҳолда мамлакатда зулм уруғини йўқотиб, адолатни барқарор этиш йўлида кўп заҳматлар чеккан халқпарвар давлат арбобини кўраимиз. Зотан Султон Ҳусайн Бойқаро ҳукумат мансабларини тақлиф этганда, Навоий фақат дўстнинг хотири учунгина эмас, балки халқ манфаати ва юрт тақдирини, шунингдек яна қанчадан-қанча хайрли мақсадларни ҳам кўзлаб ўша лавозимларни қабул қилган эди.

Бу ҳақда унинг ўзи «Вақфия» асарига ёзади: «...мен ҳақирин нотавон дағи ақл гириқ қушойлиғи ва тавфиқ раҳнамоилиғи билан (ақлнинг йўл кўрсатиши ва мақсаднинг мувофиқ келиши билан) ул ҳазратнинг (яъни Ҳусайн Бойқаронинг) қуллуғида неча навъ хизматким, дунё суди андин пайдо ва охират беҳбуди андин ҳувайдо бўлғай, ўзумга лозим туттум ва неча навъ ишким, халойиқ дуосига бонс ва холиқ ризосига сабаб бўла олғай, қошида муқаррар қилдим. Ва тенгри июятидин ул ишлар муяссар бўлди...»

«Вақфия» асарини ўқиб чиққан киши Навоийнинг ана шу халойиқ дуосига ва яратувчи ризосига сабаб бўлган хайрли ишлари ҳақида тўлиқ тасаввурга эга бўла олади. Биз эса бу ўринда улугъ Амирнинг ушбу соҳадаги фаолияти ҳақида унинг замондоши Хондамир берган маълумотларни келтиришни маъқул топдик.

Хондамир Навоийнинг ҳаёти ва фаолияти ҳақида яратган асари «Мақорим-ул аҳлоқ» («Ўзал хулқлар») асарида ёзади: «...бу каромат эгаси (яъни Навоий) Амир мансабдорлик кунларида, фуқаро ва дарвешларнинг фаровонлиғи, ғариб ва мусофирларнинг фароғати учун Хурросан атрофларида кўп миқдорда хонақоҳ, работ (карвонсарой, мусофирхона — Ю. Т.), ҳовуз ва ҳаммомлар қурган».

Хондамирнинг санаб кўрсатишича, Навоийнинг раҳ-

барлиғи ва ҳомийлигида ўн икки хонақоҳ, эллик уч работ, йигирма ҳовуз, ўн олти кўприк ва ўнга яқин ҳаммом бунёд этилган.

«Ҳар вақт, — деб ёзади Хондамир, — Амирнинг шарафли суҳбатига етишган азизлар муҳтож кишилар номини арз қилар, ул ҳазрат ҳам аҳволига қараб инъомлари, емишлари билан шундай кишиларни баҳраманд қиларди».

Шу билан бирга, отда кетатган пайда бирор муҳтож кишига кўзлари тушиб қолганда, унга эҳсон қилиш мумкин бўлсин учун, ҳар вақт катта миқдордаги маблагни ёнларида юрадиган ишончли мулозимларидан бирига бериб қўярди».

Навоийнинг шаҳзодалардан бирига йўллаган мактуби унинг ана шундай инсонпарварлик фаолиятинан бир лавҳани намоён этади. Мактуб мазмунидан маълум бўлишича, Навоий одатдагидек ҳукумат ишлари тақозоси билан тобеъ вилоятлардан бирига борган ва у ерда ҳокимлик қилаётган шаҳзода ҳамда унинг қўл остидаги амалдорлардан имон ва диёнат кўтарилганлигининг гувоҳи бўлган. Қайта-ёнаб эса Панждеҳ деган жойда шаҳзода навкарлари фуқарога жабр етказётганлигининг устидан чиқади. Шундан кейин у ҳукмдорга мактуб ёзиб, уни ҳушига келтиришга қарор қилади.

«...салотинга (султонларга — Ю. Т.) ваъда будурким, ҳақ субхонаҳу ва таоло адлдин сўрғусидир. Бас, подшоҳга вожибдур барча халойиқдин воқиф бўлмоқким, алардин бир фақирга зулм ўтмағайким, тенгри таоло подшоҳдин сўрғусидир ва бу бобда ҳадиси саҳиҳ бор. Банда қуллуқдин ёниб Панждеҳга келганда бир киши бу фақирга додхоҳлик қилдиким (у ердан қайтаётиб Панждеҳга келганимда бир киши менга арз қилдики), Мирзо-навкарлари усрук ани ўқлаб эрдилар (шаҳзода навкарлари мастлик билан уни жароҳатлаганлар) ва хотунини чопиб эрдилар. Фақир (мен) аларга таскин бериб, жузъий (озмоз) жарима бериб ўттум. Чоғир ичмак (ичкилик ичиш) авом орасида шойъ бўлса бу нав ишлар ажаб эрмас...»

Навоий ҳукмдорларга, хусусан тобеъ вилоятларнинг ҳокимлари бўлмиш шаҳзодаларга адолат ва ҳушёрлик билан иш кўришни қайта-қайта маслаҳат бериб келган. Айниқса, унинг Ҳусайн Бойқаронинг тўнғич фарзанди Баддиуззамонга ёзган хатлари орқали берган насиҳатлари диққатга сазовордир.

«Аммо бирониким, — ёзади Навоий, — тенгри таоло бир сурук бандалари устига ҳоким қилди — анга ҳеч амр итоати адлча (адолатчилик) бўлмас ва ҳеч

найҳдин ижтиноб (таъқиқланган нарсдан ўзини тортиш) чоғир таркича (ичкиликдан воз кечишчалик) бўлмас... Ва чоғирни «умм-ул-хабонс» (ярамасликлар онаси) дебдурлар. Борча яхшилик ва ямонлик бу икки ни-ма зиминда мундариждур (яхши ишлар ҳам, ёмон ишлар ҳам ана шу икки нарса — адолат ва ичкиликка муносабатнинг қандайлиғига боғлиқ). Ва илтимос улким, агар муяссар бўлур — куллий (агар имкони бўлса — буткул) ва агар муяссар бўлмаса, улча мақдурдур (имкон қадар), бу ишда кўшиш (ҳаракат) қилғайсиз».

Ана шу айтганларини мактуб сўнггида рубоий орқали яна бир таъкидлайди:

Ҳақ амрию наҳинни кетур
Яхши бажо,
Ўткарма қадам шаръ
Набийдин қатъо.
Шоҳ хизматини тузлик
Ила айлағил адо,
То икки жаҳонда
Бўлғайсен комраво.

Навоий Астрободдалик чоғида ҳам ана шу мазмундаги маслаҳатларини шоҳ ва шаҳзодаларга йўллашни канида қилмаган. «Ҳеч вақт, — деб ёзади ўша ердан жўнатган хатларидан бирида, — кўнгулни тенгри таоло ёдининг ёфил ва мусулмонлар додидин отил (четда) қилманг. Дўстлар фикридин ва душманлар макридин бепарволик жойиз эрмас. Ва бу иш надоматдин ўзга натижа бермас».

Демак, Навоий адолатни биринчи навбатда худонинг амрларига риоя қилишда ва шариатан манъ этилган ишлардан йироқ туришда, деб билдиким, унинг қанчалик ҳақ эканлигини бугунги ҳаётимиз мисолида аниқ кўришимиз мумкин. Қолаверса, гап адолат туйғусини қандай тушунишда ҳам эмас, балки у қай йўсинда қарор топар экан, бундан энг аввало оддий фуқаро, Навоий даври нуқтаи-назари билан айтсак, минглаб етим-есирлар, бева-бечоралар манфаатдор эканлигини кўра билишдадир. Унинг асарларида зикр этилган мусулмонлар қайғусини ана шу маънода тушуномқ керак.

Зотан, юқорида сўз юритганимиз — навкарларнинг бебошлиғи туфайли фуқаро жабр кўраётганлигиндан воқиф бўлган Навоийнинг қанчалик изтироб чекканлигини тасаввур қилиш қийин эмас. Ахир, у ёзган эди:

Юз жафо қилса манга, бир қатла фарёд айламон,
Элга қилса бир жафо, юз қатла фарёд айларам.

Юсуф ТУРСУНОВ,
Ҳамид Сулаймонов номидаги кўлёмалар илмгоҳи ходими, филология фанлари номзоди.

Муҳаррир
3. ОТАЕВ